

A fekete tábla

Instrukciótól a konstrukcióig

Svédországban, a stockholmi szigetvilág Artipelag nevű kiállítóhelyén 20. századi alkotók, köztük Joseph Beuys és Per Kirkeby az iskolai tábla művészeti lehetőségeit firtató alkotásaiból nyílt kiállítás.

Bo Nilsson kurátor 20 éve válogat: kezdetben a régi idők bája, a tábla története, didaktikai funkciója érdekelte – ez a törekvés maradványaiban tükröződik Rudolf Steiner és Beuys alkotásainak szerepeltetésében. Ahogyan az idő haladt, olyan műalkotásokra bukkant, ahol a tábla – legyen az fekete vagy zöld – művészeti technikaként a kortárs művészetben úgy jelenik meg, mint „a tudás közege, amely párbeszédet kezdeményez szemlélőjével, az interaktivitás jegyében”¹, írja a kiállítást bemutató szöveg.

A kiállított művészek művészetéről nagy, falra applikált információs felületeken olvashatunk, svédül, illetve a kiállításhoz készült mobilappon, amin keresztül a kiállítás saját tumblr oldalához is hozzáférhetünk. Digitális technikákkal alaposan kiegészítve értelmezhetjük újra és újra, milyen csatornákon, hogyan áramlik a tudás, beágyazódhat-e a művészetbe, mit jelent tudni egyáltalán, ismerni és tanulni a világot, a valóságot.

A kiállítás tartalma, tudjuk meg a kurátortól, a kortárs művészetek felé tolódott el, iskolatörténeti jellege minimális mértékben valósult meg. Ugyanakkor, ahogyan a kiállítás mottója hangsúlyozza, a táblák a művészetet a tanulás és tanítás forrásaként jeleníthetik meg – bár a viszony a gondolatjel révén elhomályosul: *Blackboard – Teaching and learning from art*. A táblaképek a kiállításon tehát iskolai kontextusukat nem veszítették el. Elmerengünk a digitális oktatási technikákról a táblákat nézve: mit nyerünk, és mit veszítünk, ha a továbblépés útja a táblák kifehéredése? Milyen megállapí-

tásokra juthatunk az instruálás közegéről, eszközeiről, a tudnivalók reprezentálásáról gondolkodva, ha a kérdéskörbe bevonjuk a művészet eszközeit is? Gazdagodnánk-e, ha nagyobb teret kapna a szabad alkotás a tanulási folyamat során? Mi jelenhet meg a táblán, ha engedjük a kreativitást megnyilvánulni rajta? Lesz-e köze a tudáshoz?

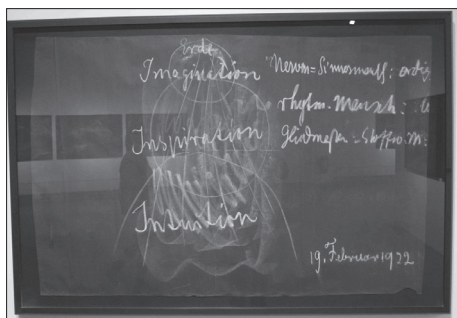
Az oktatás eszközeinek megváltozása tükrözi azt a változást, ahogyan a tudásról gondolkodunk: a tudás átadását már nem illendő említeni, a transzmissziós alapon felépülő oktatási helyzet, erre épülő didaktika kevés új utat nyit meg. Hogyan lehet mégis felépíteni, létrehozni valamit, ami tudást eredményez, mindezt a tábla segítségével – vetheti föl a kiállítás alapgondolata. A táblákon látottak lényegében folyamatosan újragondolható kérdéseket feszegetnek – hogyan jellemezhető a gondolat és ábrázolás közötti kapocs, milyen szerepet kap a vizualitás az iskolában, mennyire segíti az oktatást a képi ábrázolás.

A népszerű magyar prezentációkészítő alkalmazás, a Prezi alapkonceptiója, úgy tűnik, gondolatok és vizualitás kapcsolataira épül. Az egyetlen felületen bemutatott információ milyen szerepet kap, a gondolatok közötti kapcsolatok hogyan jeleníthetők meg izgalmasan, van-e a térbeli viszonyoknak magyarázó ereje? A gondolkodási folyamathoz legszorosabban kapcsolódó ábrázolás, „vizualizálás” érthetőbbé, átláthatóbbá teszi azt, amit tudomásra akarunk hozni – ez talán evidens.

Van-e tehát egység, vagy mekkora a szakadék gondolatok és látvány között?

Az egymást értelmező gesztusok pedig hogyan jelenhetnek meg az instrukciókkal telített osztálytermi közegben, a táblán?

A legtöbb teret a kiállítóterben Rudolf Steiner táblaképei foglalják el. A képek amellet, hogy egyedülállóak, mert valódi táblaképek, hiszen oktatási helyzetben születtek, egyben kultikus tárgyak is. Steiner ábráit egy hű hallgatója a táblára előzőleg ráragasztott papírok segítségével örökítette meg. Kísérletek a tudás komplexitásának, nonlinearitásának megjelenítésére. Egy valódi tanítási folyamat instrukcióit, képi világát láthatjuk, viszont a kiállításra látogatók szemszögéből nézve nehezen értelmezhetőek, ha Steiner átfogó gondolatait nem ismerjük. Tanár híján is vagyunk, és így még inkább az órán elkalandozó, a táblán lévő ábrák sorrendiségét már megállapítani nem tudó diák órávégi tanácsstalanságában részesülünk.

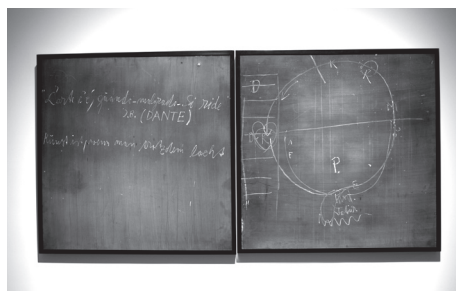

Az amerikai Bruce High Quality Foundation anonimitásban rejtőző művészeinek táblája szintén nagy erővel idézi föl az iskolai oktatási környezetet. Az iskolai szünetben név nélkül dolgozó diákok tele-

firkált táblájának reprodukciója is lehetne. A belépő tanárt sokkolja: nincs letörölve a tábla, elfogyott az összes kréta, és ezért, semmi kétség, nem tartja meg az órát, dühösen távozik.

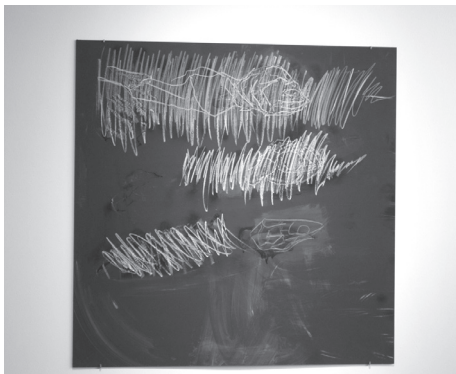

A művészet és annak társadalmi vonatkozása nagy teret foglal el Beuys gondolkodásában. Steiner is hatott rá, gondolatai a szabadságról és kultúráról. Tanári szerepének 1969-ből származó megfogalmazása a művészet elkülöníthetlenségét hirdeti: „To be a teacher is my greatest work of art.”² Életműve is ezt sugallja, amelyben a művészet, a társadalmi cselekvés és élet egymásnak folyton megnyíló terei tárulnak fel. Szerepeltetése a kiállításon – képek és egy vita, végtelenített videófelvétel formájában – a kreativitás és társadalom kapcsolata köré gyűjti gondolatainkat. Mi lehet az eredetiség és egyediség szerepe a tömeges, standardizált és strukturált oktatásban? A kreativitás hogyan tud megjelenni, és mit valósít meg ebből?

“L’arte c’è quando malgrado si ride” Dante –
Kunst ist wenn mann trotzdem lacht” Joseph Beuys

Per Kirkeby képein láthatunk a krétapor és a tábla anyagával való kísérletezés játékból a legtöbbet. Vizes, szünetben áttörölt felületeken, ahol még ott van az elmosódott előző órai anyag, élénk világba íródó vonalakkal a vázlatosság és befejezetlenség, az újraírhatóság hoz létre feszültséget képein.

Mi lehet a vizuális kreativitás és tevékenységek szerepe abban, hogy újraértelmezzük a tudás ábrázolását a tanteremben? Kell-e tábla, és ha igen, milyen legyen, mi kerüljön rá? Használjunk-e és hogyan digitális palatáblát vagy tabletet,

titkos összeköttetésben az interaktív táblával – amely így akár egy kreativitást inspiráló játéktérre is alakulhat? Lehet-e a digitális világhoz szükséges készségekkel együtt figyelni és megcélozni a kreativitás hagyományosabban felfogott formáit is?

A kiállítás koncepcióját nehéz körülhatárolni, művészeti technikaként tekinteni csak a táblákra, némelyik láttán kifejezetten lehetetlen az iskolai kontextusból kilépni, azt kikerülve párbeszédbe lépni a táblaképekkel. Mottójával, Rudolf Steiner nagymértékű szerepeltetésével szintén ebbe az irányba hajlítja az értelmezéseket, és inkább az iskolai szituációk telnek meg művészi képekkel, gondolatokkal.

A tábla a tudás mint transzmisszió jelképévé vált, át lehet-e írni ezt a jelképet? Csak az interaktív táblával? Amin akár a diákok konstrukciói is megjelenhetnek?

Kiállított művészek: Rudolf Steiner, Joseph Beuys, Jean-Michel Basquiat, Marcel Broodthaers, Elis Eriksson és Per Kirkeby, illetve a kortársak: Bruce High Quality Foundation, Tacita Dean, Alejandro Guijarro, Christian Marclay, Josiah McElheny és Andrea Geyer, Tal R, Lars Siltberg és Gary Simmons

Jegyzetek

¹ „[the blackboard] as a medium for knowledge that enters into dialogue with the audience, in the spirit of interactivity.” Az angol nyelvű honlap: <http://www.artipelag.se/en/exhibition/blackboard-teaching-and-learning-art>

² <http://www.walkerart.org/archive/4/9D43BDDD63F08F896167.htm>

Németh Sarolta

tanár